

Az Európai Unió
társfinanszírozásával

A DEZINFORMÁCIÓ PSZICHOLOGIÁJA

2024

A DEZINFORMÁCIÓ PSZICHOLOGIÁJA: MIÉRT FONTOS ÉS HOGYAN MŰKÖDIK?

Társadalmi hatás

Fontos döntésekre (pl.:
egészség, politika)
gyakorolt hatás

Polarizált
vélemények

Intézményekbe vetett
bizalom megrendülése

A tudatosítás jelentősége

Csökkenti a káros
téves információk
terjedését

Segít azonosítani a
hamis narratívákat

Elősegíti a kritikus
gondolkodást a
digitális korban

MI A DEZINFORMÁCIÓ?

1

Félretájékoztatás

Hamis információk megosztása ártási szándék nélkül (pl. elavult egészségügyi tanácsok).

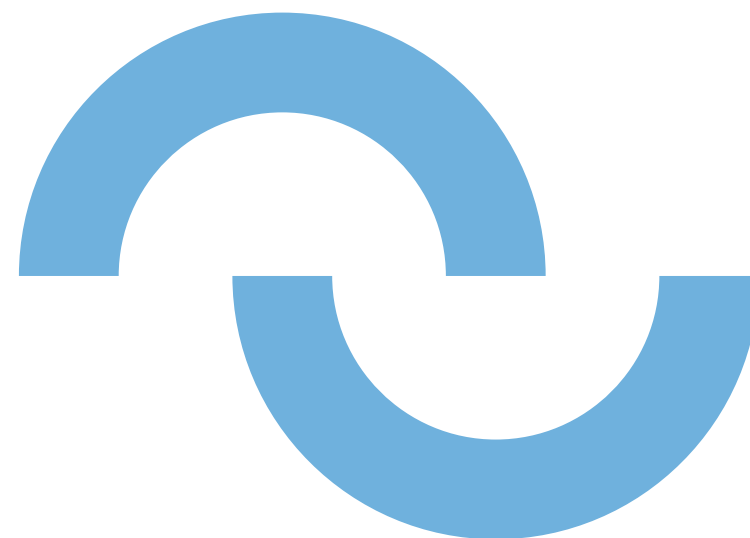

Egy híresség haláláról szóló pletyka elterjedése a közösségi médiában.

2

Dezinformáció

Megtévesztési szándékkal megosztott hamis információk (pl. koholt választási csalástörténetek).

Megszervezett álhírkampány a választások alatt.

3

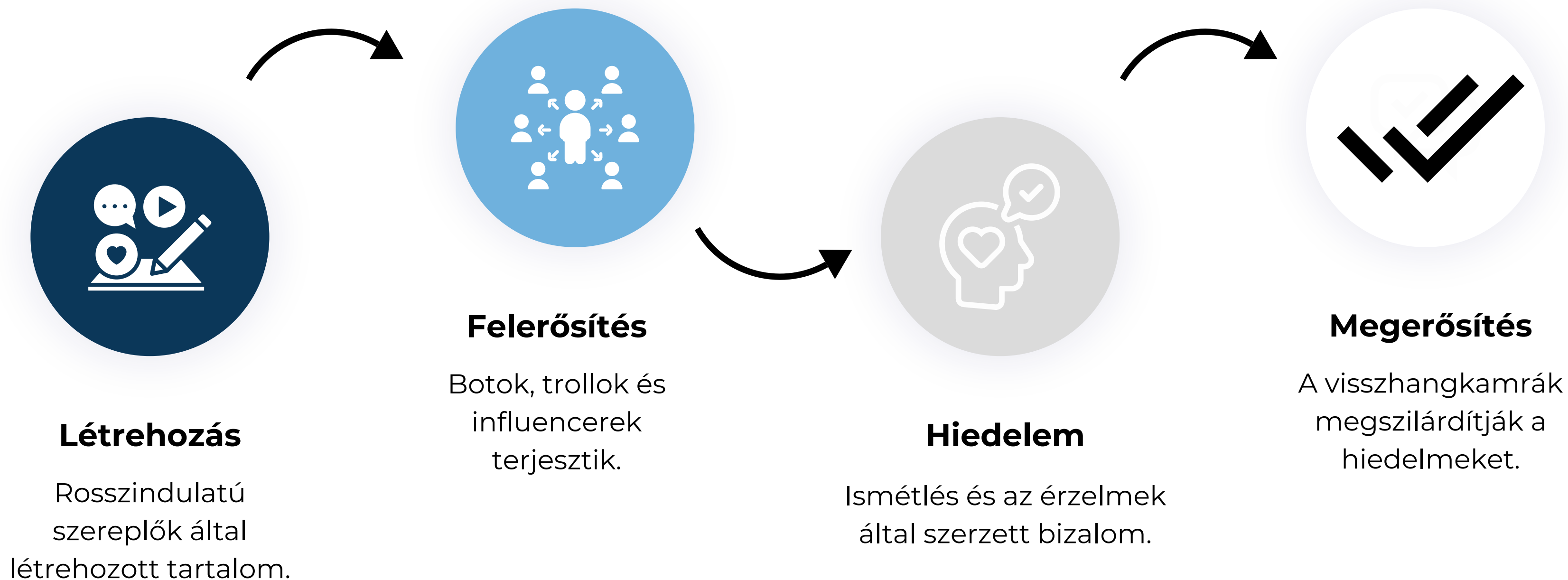
Félrevezetés

Valódi információk rosszindulatú megosztása (pl. személyes adatok kiszivárogtatása a jó hírnév megsértésére).

Személyes e-mailek kiszivárogtatása karaktergyilkosság céljából.

HOGYAN TERJEDNEK AZ ÁLHÍREK?

KOGNITÍV TORZÍTÁSOK ÉS SEBEZHETŐSÉGEK

Illuzórikus igazság hatás

A hamis információknak való ismételt kitétség ismerős érzést kelt, és ezt gyakran összetévesztik az igazsággal.

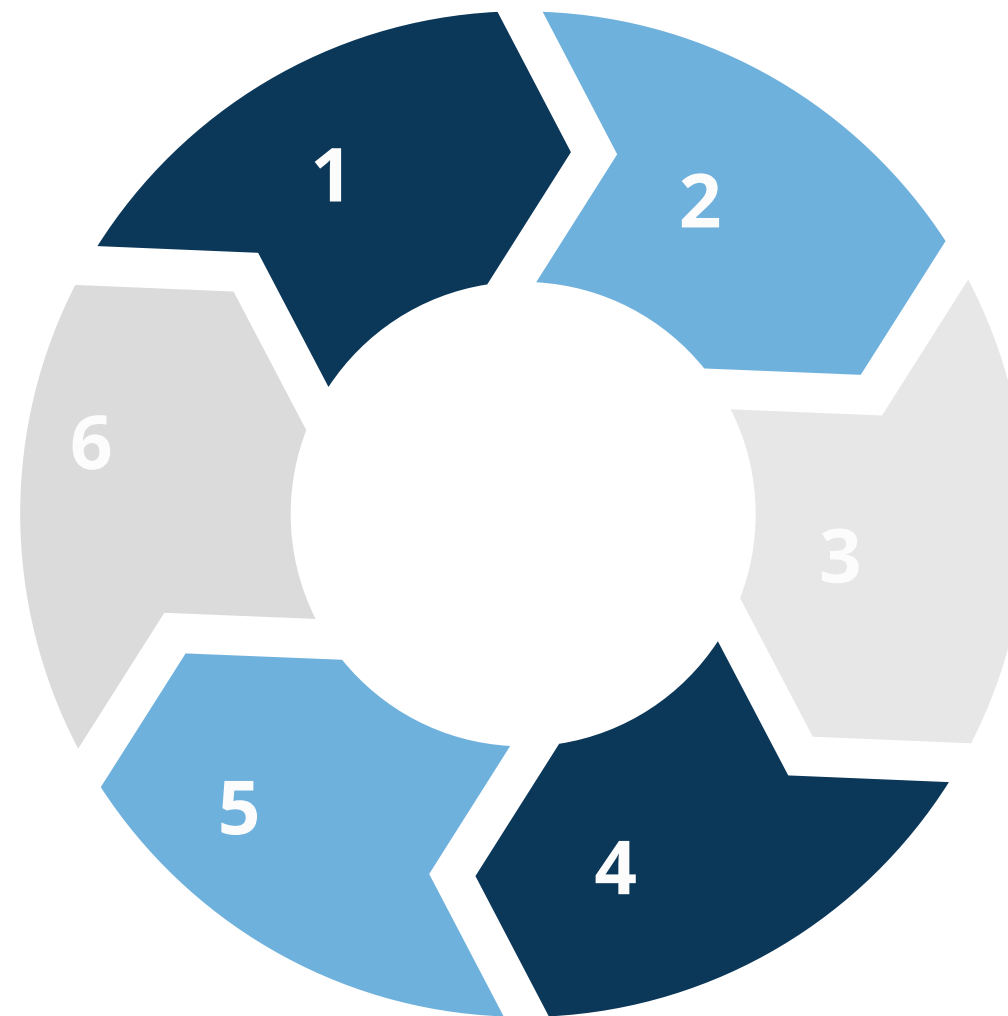
Megerősítő elfogultság

Az emberek hajlamosak olyan információkat keresni és elhinni, amelyek összhangban vannak meglévő hitükkel, figyelmen kívül hagyva az ellenkező bizonyítékokat.

Társadalmi igazolás

Az emberek megbíznak olyan információkban és megosztják azokat, amelyek népszerűnek vagy széles körben elfogadottnak tűnnek.

Érzelmi befolyásolás

Az érzelmi tartalom (pl. félelem, harag) felkelti a figyelmet, és gyors, impulzív reakciókat vált ki, megkerülve a kritikai gondolkodást.

Horgony hatás

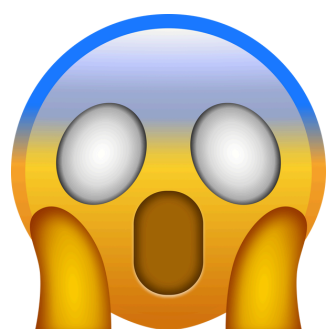
Az emberek nagymértékben támaszkodnak az első információra (a "horgonyra"), amikor döntéseket hoznak, még ha hamisak is.

Kognitív túlterhelés

A dezinformáció leegyszerűsítés, így agyunk könnyebben befogadja azt.

HOGYAN ZSÁKMÁNYOLJA A DEZINFORMÁCIÓ AZ ÉRZELMEKET?

Félelem: "Az oltások nem biztonságosak és kísérletiek!"

Harag: "Hazudnak, hogy irányítsanak bennünket!"

Remény: „Ez a csodaszer életetek menthet meg!”

Az érzelmi tartalmak elterjedése valószínűbb.

Válságok, politikai események idején a félelem és a harag gyors reakciókat vált ki, így kevésbé megoldható az ellenőrzés.

A pozitív érzelmeket, például a reményt, manipulálni is lehet hamis optimizmus megteremtése érdekében.

A tragédiákról szóló szívszorító, de hamis történetek vírusként terjednek, mivel erős érzelmi reakciókat váltanak ki.

HOGYAN ERŐSÍTI FEL A KÖZÖSSÉGI MÉDIA A DEZINFORMÁCIÓT?

A közösségi média szerepe

Algoritmusok

A reakción alapuló algoritmusok előnyben részesítik a polarizáló tartalmat.

Viralitás

Az érzelmek miatt a hamis tartalom gyorsabban terjed, mint a helyreigazítások.

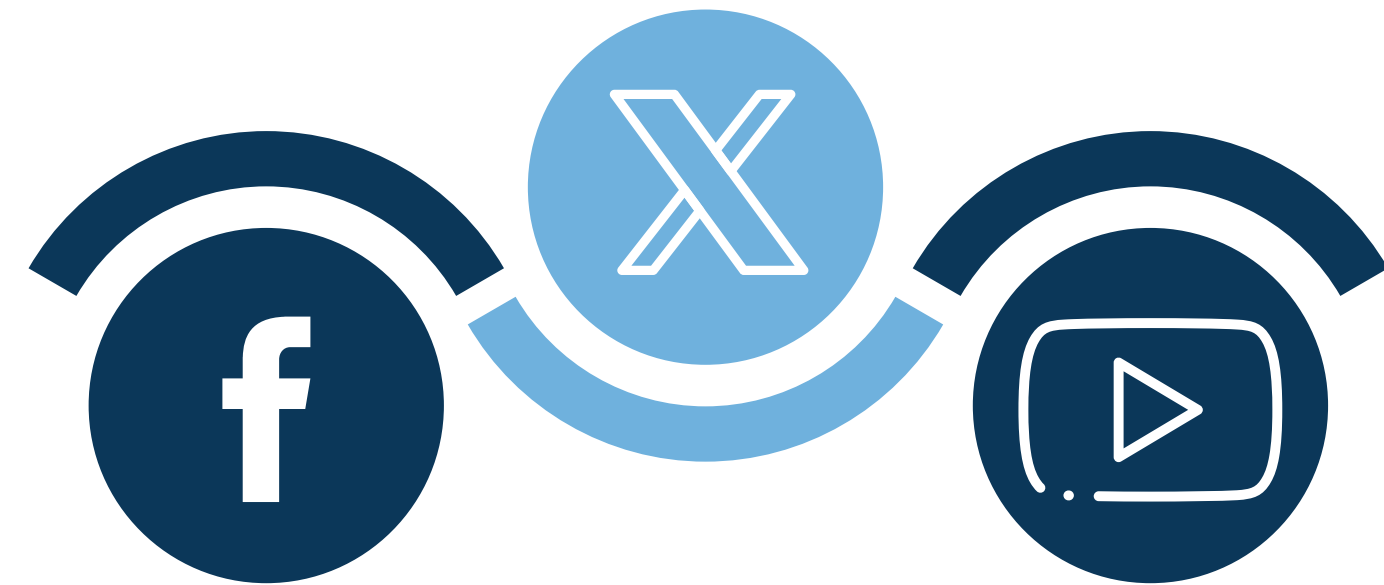
Visszhangkamrák

A platformok csoportosítják a hasonló gondolkodású felhasználókat, megerősítve a közös hiedelmeket.

Platformspezifikus példák

X

Felkapott hashtagek, amelyeket a botok használnak a gyors terjedés érdekében.

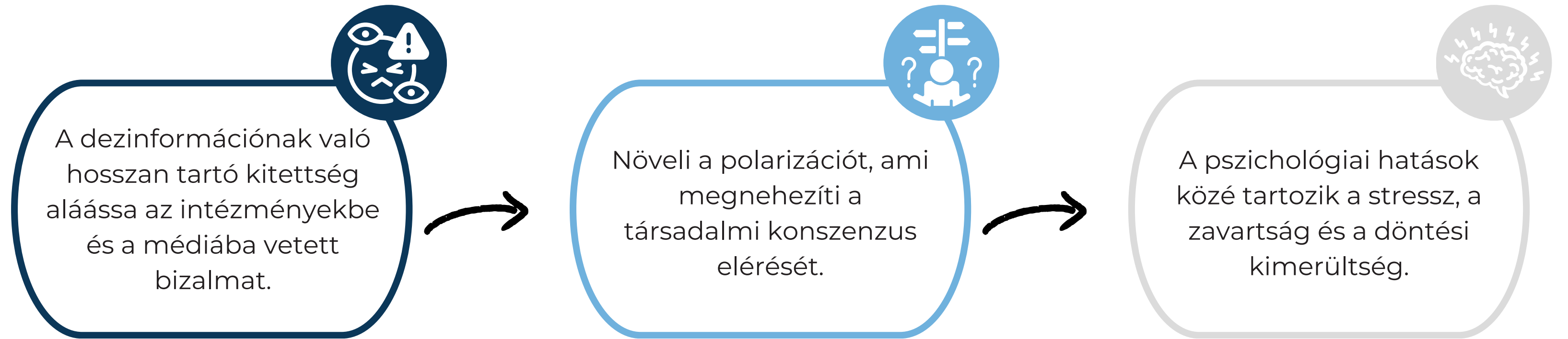
Facebook

Felerősítés csoportajánlások révén.

YouTube

Radikalizáló tartalomra vonatkozó javaslatok automatikus lejátszással.

PSZICHOLÓGIAI HATÁSOK

Szkeptikus személyiség

Bizalmatlanság az összes médiával szemben, ami elszigetelődéshez vezet.

Túlterhelt személyiség

Szorongás és zavartság az egymásnak ellentmondó információk túlterhelése miatt.

PÉLDÁK A DEZINFORMÁCIÓRA

1. esettanulmány: COVID-19

Dezinformáció: a COVID-19-et egy laboratóriumban biofegyvernek tervezték.

Pszichológiai mechanizmusok

Félelem és bizonytalanság: A világjárvány idején felfokozott érzelmek fogékonyabbá tették az embereket a félelemkeltő állításokra.

Megerősítő elfogultság: Azok, akik nem bíznak a kormányokban vagy a tudományban, olyan narratívákat fogadtak el, amelyek összhangban állnak ezekkel a hiedelmekkel.

Társadalmi igazolás: A laboratóriumi eredettel kapcsolatos elméletek széles körű megosztása a hitelesség illúzióját keltette.

Következmények

Vakcinákkal szembeni bizalmatlanság: A bizalmatlanság hozzájárult a vakcinák lassabb felvételéhez, és meghosszabbította a járványt.

A nem bizonyított kezelések terjedése: A félretájékoztatás olyan ellenőrizetlen gyógymódokat népszerűsített, mint a hidroxiklorokin.

Polarizáció: A vírusok eredetére vonatkozó állítások elmélyítették a nemzetek közötti és a társadalmakon belüli megosztottságot.

A hiedelmek megváltoztatásának akadályai

**Ok-okozati magyarázat
szüksége:** Egy egyszerű, drámai eredettörténet érzelmi lezárást adott.

Megismerés az ismétlésen keresztül: Az állítás folyamatos ismétlése fokozta az észlelt igazmondást.

Törzsi megosztottság: A pártos megosztottság az elméletbe vetett hitet politikai identitásokhoz kötötte.

PÉLDÁK A DEZINFORMÁCIÓRA

2. esettanulmány: ukrajnai háború

Dezinformáció:
Oroszország
felszabadítja Ukrajnát a
nácik alól.

Pszichológiai mechanizmusok

Törzsiesség: Az oroszok megmentőként és az ukránok ellenségként való megfogalmazása nacionalista identitásra apellál.

Nézőpont hatás: Az olyan kifejezések használata, mint a „nácitlanítás”, erkölcsi igazolást teremt a háborús bűnök számára.

Érzelmi manipuláció: A történelmi fenyegetésektől (nácizmus) való félelem felháborodást és az invázió támogatását gerjeszti.

Következmények

Az erőszak indoklása: A félretájékoztatás igazolta a civilek meggyilkolását, a kínzást és más atrocitásokat.

Globális megosztottság: Néhány ország elfogadta a hamis narratívát, ami meggyengítette a nemzetközi szolidaritást.

Dehumanizálás: Az ukránok „nácikként” való megbélyegzése az orosz erőket kegyetlenségekre ösztönözte.

A hiedelmek megváltoztatásának akadályai

Visszhangkamrák: Az orosz állami irányítású média megerősíti a dezinformációs narratívát.

A nyugati forrásokkal szembeni bizalmatlanság: A Nyugat-ellenes hangulat aláássa az egyes forrásokba vetett bizalmat.

Nemzeti büszkeség: Az igazság elfogadása megkérdőjelezné az Oroszország mint felszabadító mítoszt.

PÉLDÁK A DEZINFORMÁCIÓRA

3. esettanulmány: szkepticizmus az éghajlatváltozással kapcsolatban

Dezinformáció: Az éghajlatváltozás egy álhír, amelynek célja a gazdaságok ellenőrzése és a szabadságjogok korlátozása.

Pszichológiai mechanizmusok

Kognitív disszonancia: Az éghajlatváltozás tagadása csökkenti a fenntarthatatlan életmód miatti kellemetlenséget.

Társadalmi igazolás: Prominens személyek és népszerű posztok legitimitást adnak az éghajlatváltozással kapcsolatos szkepticizmusnak.

nézőpont hatás: Az éghajlati politikák gazdasági szabályozásként való kialakítása ellenállást kelt.

Következmények

Politikai ellenállás: A dezinformáció késleltette a megújuló energiaforrások támogatását és a megtakarítási erőfeszítéseket.

A nyilvánosság zűrzavara: Az egymásnak ellentmondó üzenetek aláásták a tudományos konszenzusba vetett bizalmat.

Gazdasági károk: A zöld technológiák bevezetésének késése lelassította a fenntartható gazdasági fejlődést.

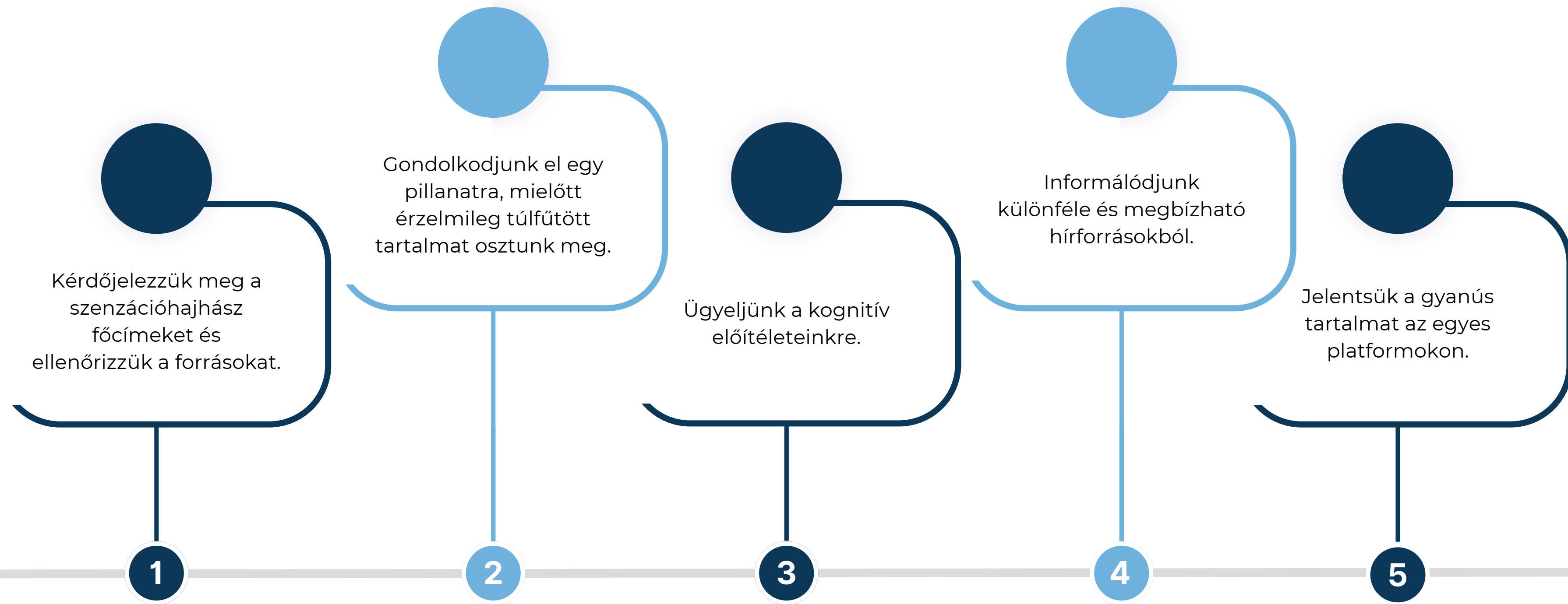
A hiedelmek megváltoztatásának akadályai

A félretájékoztatás megszokása: Az ismételt állítások normalizálták a szkepticizmust.

Identitási kötelékek: A politikai ideológiák megnehezítették a dezinformáció elutasítását.

Motivált érvelés: A hiedelmeket ésszerűsítették, hogy elkerüljék a kényelmetlen igazságokkal való szembenézést.

HOGYAN VÉDEKEZZÜNK A DEZINFORMÁCIÓ ELLEN?

A kiadvány tartalma kizárólag a szerzők nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető felelőssé a benne foglalt információk bármilyen felhasználásáért.

**Az Európai Unió
társfinanszírozásával**

Tájékoztató

A kiadvány az "EU Fact Checker Network: Mobilising Youth and Journalists for Enhanced Democratic Resilience" projekt keretében készült a Citizens, Equality, Rights and Values (CERV) program támogatásával. A kiadvány tartalma oktatási célt szolgál. E kiadvány célja a dezinformáció megértése, a kritikai gondolkodás elősegítése és a demokratikus értékeken alapuló gondolkodásmód előmozdítása.

